

ŽMONIŲ KITŲ BAKTERINIŲ IR VIRUSINIŲ UŽKREČIAMŲJŲ LIGŲ EPIDEMIOLOGINĖ 2025 M. APŽVALGA

1. ĮVADAS

Europos retomis ligomis sergančių pacientų organizacijų aljanso (*European Organization for Rare Diseases – EURORDIS*) duomenimis¹, šiuo metu nustatyta daugiau nei 6 tūkst. įvairių retų ligų, kurioms priskiriamos ir kai kurios užkrečiamosios ligos². Lietuvoje užkrečiamųjų ligų registravimas asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose vykdomas pagal Užkrečiamųjų ligų ar susijusių specialiųjų sveikatos problemų, registruojamų asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose, sąrašą³, į kurį įtrauktos ir retos užkrečiamosios ligos: Ebolos ir Marburgo ligos, Krymo-Kongo hemoraginė karštligė, Lasos karštligė, dengės karštligė, geltonoji karštligė, hemoraginė karštligė su inkstų sindromu, leptospirozė, bruceliozė, raupsai, legioneliozė, Kroicfeldo-Jakobo (*Creutzfeldt-Jakob*) liga, maras ir kt.

2025 m. Užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinėje sistemoje (toliau – ULSVIS) registruoti legioneliozės, dengės karštligės, Kroicfeldo-Jakobo (*Creutzfeldt-Jakob*) ligos, bruceliozės, leptospirozės atvejai.

1.1. LEGIONELIOZĖ

Legioneliozė – tai ūminė infekcinė liga, kuriai būdingos dvi pagrindinės kliniškai ir epidemiologiškai susijusios ligos formos: pirmoji – legionierių liga (A48.1 pagal Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtąjį pataisytą ir papildytą leidimą „Sisteminis ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija, TLK-10-AM) (toliau – TLK-10-AM), kuriai būdinga pneumonija, ir antroji – Pontiako karštligė (A48.2 pagal TLK-10-AM), pasižyminti lengvesne ūminės respiracinės ligos eiga be pneumonijos. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (toliau – ECDC) Europos Sąjungos / Europos ekonominės erdvės (toliau – ES / EEE) lygmeniu vykdo legionierių ligos epidemiologinę priežiūrą. Lietuvoje vykdoma legionierių ligos ir Pontiako karštligės epidemiologinė priežiūra. Pontiako karštligės atvejų 2025 m. nebuvo registruota.

ULSVIS duomenimis, Lietuvoje 2013–2025 m. buvo užregistruoti 296 legionierių ligos atvejai, iš jų 60 – 2025 m. (2,1 atvejo 100 tūkst. gyv.) (1 pav.). Iš 60 2025 m. ULSVIS registruotų legionierių ligos atvejų 59 atitiko nustatytą legionierių ligos atvejų apibrėžtį⁴. Pagal legionierių ligos atvejo apibrėžtį 44 iš 59 atvejų buvo klasifikuoti kaip patvirtinti, 15 – tikėtini.

Į šią sergamumo apžvalgą įtraukti visi 60 2025 m. ULSVIS registruoti legionierių ligos atvejai.

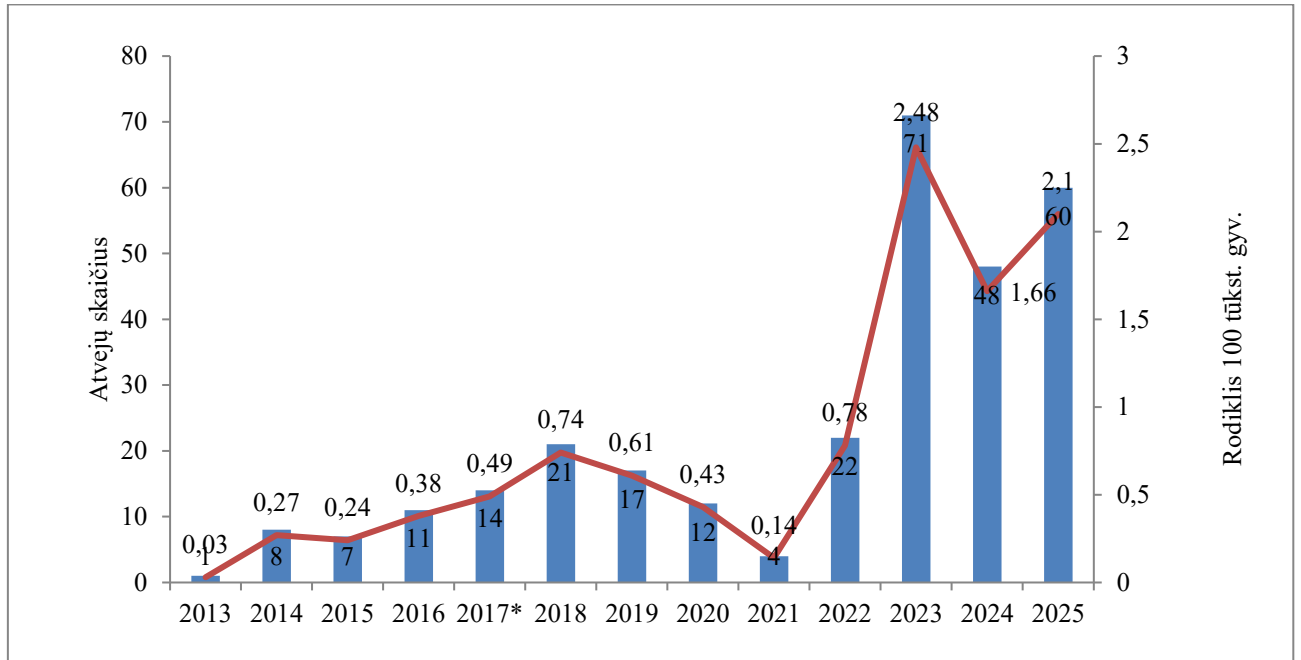
¹ <https://www.eurordis.org/information-support/what-is-a-rare-disease/>

² <https://www.orpha.net/en/disease/list>

³ Užkrečiamųjų ligų ar susijusių specialiųjų sveikatos problemų, registruojamų asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose, sąrašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 673 „Dėl Privalomojo epidemiologinio registravimo objektų registravimo ir informacijos apie juos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

⁴ 2018 m. birželio 22 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2018/945 dėl užkrečiamųjų ligų ir susijusių specialiųjų sveikatos problemų, kurioms turi būti taikoma epidemiologinė priežiūra, ir susijusių atvejų apibrėžčių <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0945&from=LT>

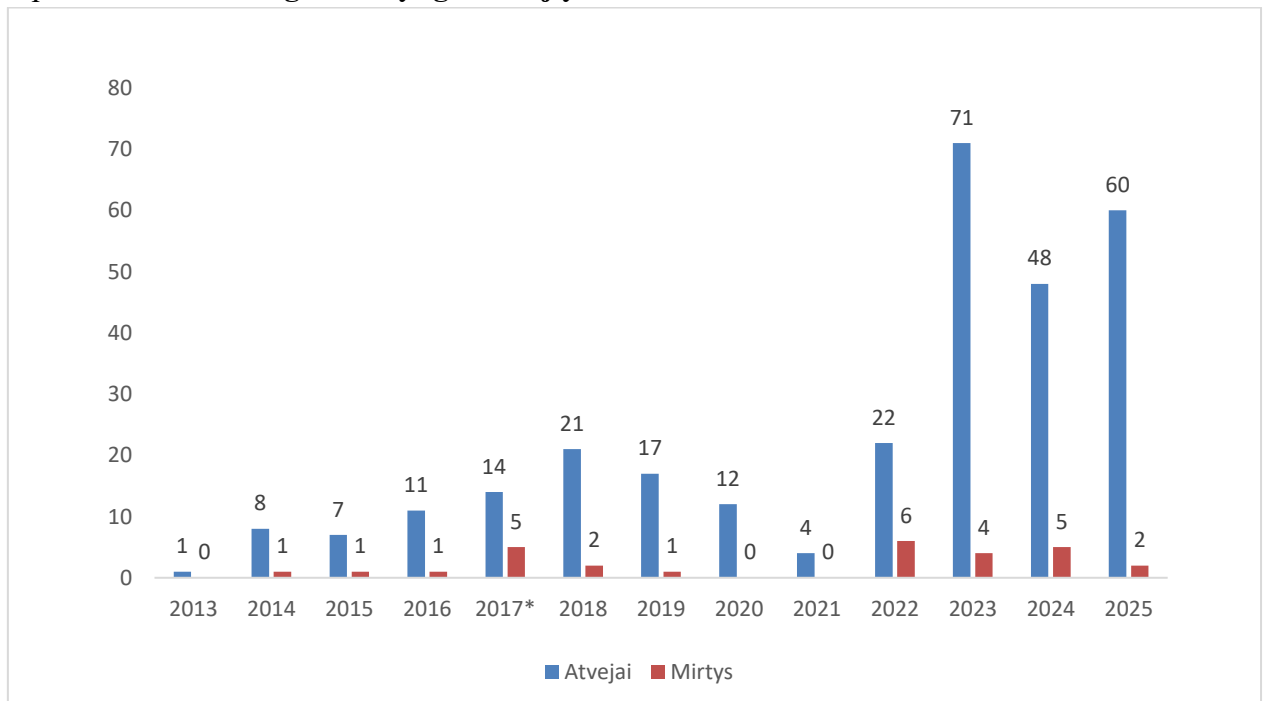
1 pav. Sergamumo legionierių liga dinamika 2013–2025 m.

* 2017 m. užregistruota 15 legioneliozės atvejų (0,53 atvejo 100 tūkst. gyv.): 14 legionierių ligos atvejų (0,49 atvejo 100 tūkst. gyv.), 1 – Pontiako karštligės atvejis.

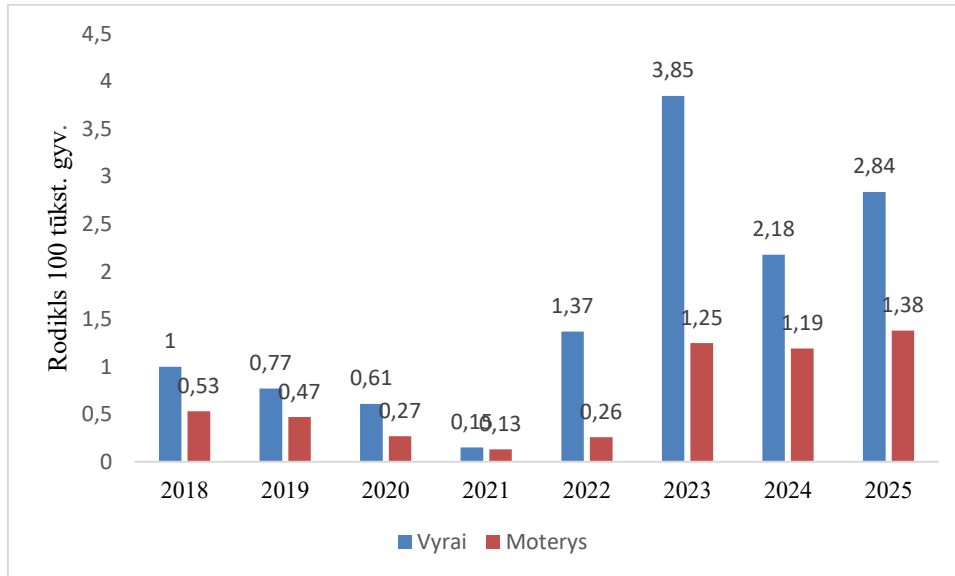
2025 m. hospitalizuoti 59 (91,7 proc.) legionierių liga susirgę asmenys. 2013–2025 m. laikotarpiu registruoti 28 mirties nuo legionierių ligos atvejai, iš jų 2 – 2025 m. (2 pav.).

2 pav. Mirties nuo legionierių ligos atvejų skaičius 2013–2025 m.

Legionierių liga dažniau registruojama tarp vyrų. 2025 m. tarp susirgusiųjų buvo 39 vyrai (2,84 atvejo 100 tūkst. gyv.) ir 21 moteris (1,38 atvejo 100 tūkst. gyv.) (3 pav., 1 lentelė). 2018–2025 m. iš visų susirgusiųjų 67,5 proc. sudarė vyrai.

3 pav. Sergamumas legionierių liga pagal lytį 2018–2025 m.

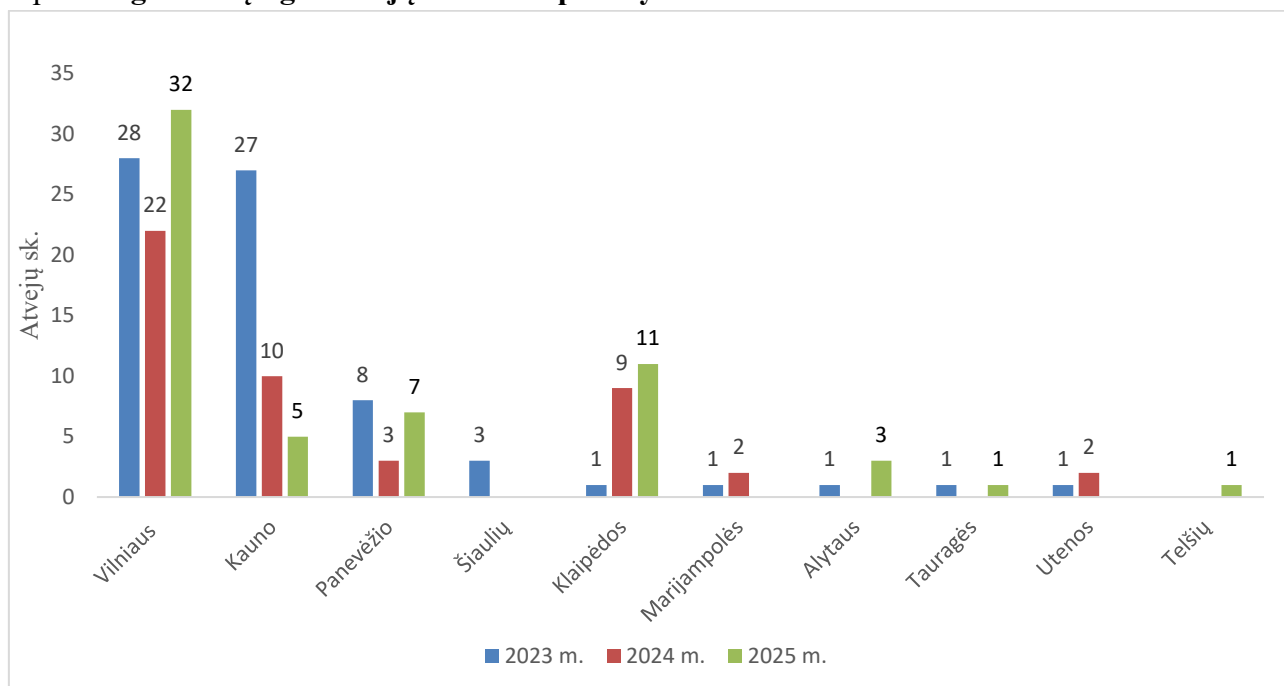

1 lentelė. Susirgusių asmenų struktūra pagal lytį 2018–2025 m.

Metai	Vyrų		Moterų		Iš viso:	
	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.
2025	39	2,84	21	1,38	60	2,1
2024	30	2,18	18	1,19	48	1,66
2023	52	3,85	19	1,25	71	2,47
2022	18	1,37	4	0,26	22	0,78
2021	2	0,15	2	0,13	4	0,14
2020	8	0,61	4	0,27	12	0,43
2019	10	0,77	7	0,47	17	0,61
2018	13	1	8	0,53	21	0,74
Iš viso:	172		83		255	
Iš viso %:	67,5		32,5		100	

2025 m. susirgimai legionierių liga buvo registruoti 7 apskrityse. Didžiausias ligos atvejų skaičius ir sergamumas legionierių liga 2025 m. buvo registruotas Vilniaus apskrityje – 32 atvejai (3,65 atvejo 100 tūkst. gyventojų). Vilniaus apskrityje 2025 m. registruota 53 proc. visų 2025 m. Lietuvoje registruotų legionierių ligos atvejų.

4 pav. Legionierių ligos atvejų skaičius apskrityse 2023–2025 m.

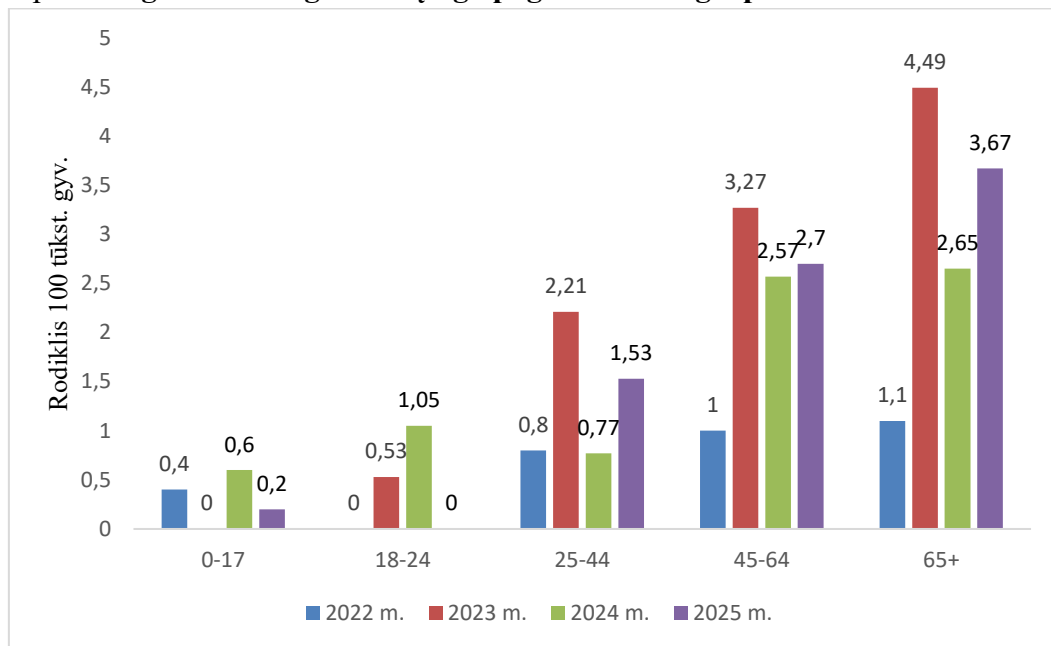

2 lentelė. Sergamumas legionierių liga Lietuvoje pagal apskritis 2023–2025 m.

Regionas	Susirgimų skaičius	Rodiklis 100 tūkst. gyv.	Susirgimų skaičius	Rodiklis 100 tūkst. gyv.	Susirgimų skaičius	Rodiklis 100 tūkst. gyv.
	2023 m.		2024 m.		2025 m.	
Vilniaus	28	3,26	22	2,51	32	3,65
Kauno	27	4,63	10	1,7	5	0,85
Panevėžio	8	3,8	3	1,45	7	3,38
Šiaulių	3	1,13	0	0	0	0
Klaipėdos	1	0,3	9	2,62	11	3,2
Alytaus	1	0,74	0	0	3	2,26
Marijampolės	1	0,74	2	1,5	0	0
Tauragės	1	1,1	0	0	1	1,11
Utenos	1	0,79	2	1,63	0	0
Telšių	0	0	0	0	1	0,77
Iš viso	71	2,47	48	1,66	60	2,1

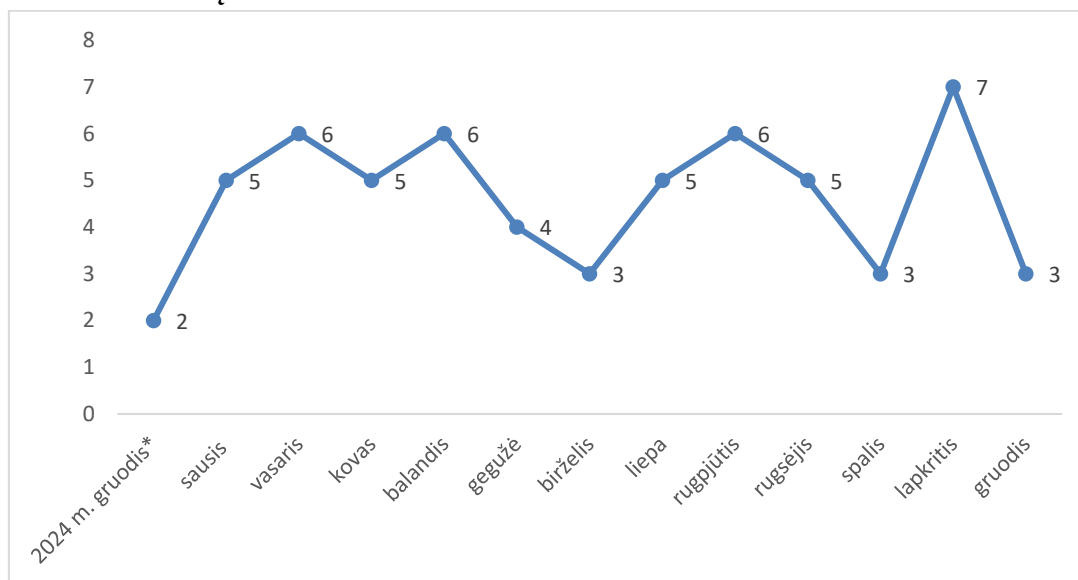
Vyresnis amžius yra vienas iš legionierių ligos rizikos veiksnių. Sergamumo rodikliai legionierių liga didesni tarp vyresnio amžiaus asmenų (5 pav.). 2025 m. 78 proc. ligos atvejų buvo užregistruota tarp vyresnių nei 45 metai amžiaus asmenų.

5 pav. Sergamumas legionierių liga pagal amžiaus grupes 2022–2025 m.

Legionierių ligos atvejų registruojama ištisus metus. ECDC duomenimis, pastaraisiais metais didžiausias ligos atvejų skaičius bendrai ES / EEE šalyse registruojamas šiltuoju metų laiku – birželio–spalio mėnesiais. Lietuvoje, vertinant 2025 m. registruotų ligos atvejų skaičių pagal pirmųjų ligos simptomų atsiradimo datą, išreikšto sezoniškumo nenustatyta (6 pav.).

6 pav. Legionierių ligos atvejų pasiskirstymas pagal mėnesius pagal pirmųjų ligos simptomų atsiradimo datą 2025 m.

*diagnozė nustatyta 2025 m.

Epidemiologiškai legionierių ligos atvejai pagal labiausiai tikėtiną užsikrėtimo vietą yra skirstomi į susijusius su kelionėmis, hospitalinius, įgytus visuomenėje. Didžioji dalis legionierių ligos atvejų siejama su tikėtinu (numanomu) užsikrėtimu visuomenėje (3 lentelė).

3 lentelė. Legionierių ligos atvejų klasifikacija pagal tikėtiną užsikrėtimo vietą 2025 m.

Atvejai pagal tikėtiną / nustatytą užsikrėtimo vietą	Atvejų skaičius	Procentai
Numanoma, kad užsikrėtė visuomenėje (įskaitant gyvenamąją vietą)	48	80
Visuomenėje, kai įrodyta tiksli užsikrėtimo vieta	0	0
Susiję su kelione į užsienį	8	13,33
Susiję su kelione šalies viduje	0	0
Hospitaliniai	0	0
Kita	0	0
Nežinoma	4	6,67
Iš viso	60	100

Legionierių ligos rizikos faktoriams priskiriamas rūkymas, įvairios lėtinės ligos ar būklės, silpninančios imuninę sistemą. ULSVIS duomenimis, iš 45 asmenų, apie kurių rūkymo būklę turima duomenų, 20 buvo rūkantys arba rūkė praeityje. ULSVIS pateikta informacija apie 39 asmenų lėtines ligas ar būkles, iš kurių dažniausiai pasitaikančios – lėtinės širdies ir kraujagyslių sistemos ligos, cukrinis diabetas, onkologinės ligos. 11 asmenų epidemiologinės diagnostikos metu nurodė, kad jokių lėtinių ligų neturi.

Pagrindinis laboratorinis metodas legionierių ligai nustatyti Lietuvoje yra *L. pneumophila* antigeno nustatymas šlapime. Šiuo tyrimu legionierių ligos diagnozė buvo patvirtinta 41 asmeniui. Antras dažniausiai naudojamas laboratorinis tyrimas yra PGR. Vadovaujantis ULSVIS duomenimis, daugiau nei vienu diagnostiniu metodu legionierių ligos diagnozė buvo nustatyta 10 asmenų. 5 asmenims *L. pneumophila* buvo išauginta iš kvėpavimo takų klinikinio ėminio.

1.2. DENGĖS KARŠTLIGĖ

ULSVIS duomenimis, 2025 m. Lietuvoje užregistruota 13 įvežtinių dengės karštligės atvejų (0,45 atvejo 100 tūkst. gyv.). Pagal dengės karštligės atvejo apibrėžtį⁵, 10 atvejų klasifikuoti kaip patvirtinti, 3 – tikėtini.

Dengės karštligė yra endeminė liga daugiau nei 100 tropinio ir subtropinio klimato šalių Afrikoje, Amerikoje, Pietų ir Pietryčių Azijoje, Ramiojo vandenyno vakariniame regione. Asmenys, kuriems liga 2025 m. buvo diagnozuota Lietuvoje, ligos inkubacinio periodo metu keliavo po įvairius endeminius šios ligos kraštus: Indoneziją, Maldyvus, Tailandą, Indiją, Afrikos šalis ir kt.

2025 m. susirgusiųjų dengės karštlige amžius svyravo nuo 26 iki 45 m. Dengės karštligė diagnozuota 7 vyrams (0,51 atvejo 100 tūkst. gyv.) ir 6 moterims (0,4 atvejo 100 tūkst. gyv.). 11

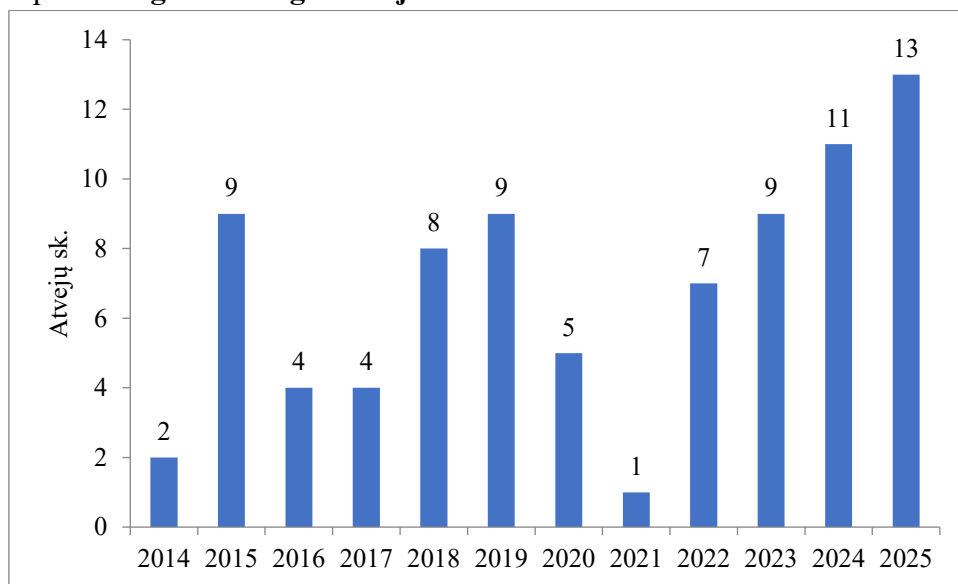
⁵ 2018 m. birželio 22 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2018/945 dėl užkrečiamųjų ligų ir susijusių specialiųjų sveikatos problemų, kurioms turi būti taikoma epidemiologinė priežiūra, ir susijusių atvejų apibrėžčių <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0945&from=LT>

įvežtinių ligos atvejų buvo nustatyti Vilniaus apskrityje, 2 – Kauno apskrityje. 2025 m. dėl dengės karštligės buvo hospitalizuoti 5 (38,5 proc.) dengės karštligės susirgę asmenys.

ECDC duomenimis, ES / EEE šalyse matoma didėjanti įvežtinių dengės karštligės atvejų tendencija. Didėjant įvežtinių atvejų skaičiui ES / EEE regionuose ir vykstant klimato pokyčiams, sudarantiems palankesnes sąlygas *Aedes* uodams įsitvirtinti Europos šalyse, didėja vietinio plitimo dengės karštligės rizika įvairiose Europos šalyse⁶.

2014–2025 m. Lietuvoje iš viso buvo užregistruoti 82 įvežtiniai dengės karštligės atvejai (7 pav.).

7 pav. Dengės karštligės atvejai 2014–2025 m.

1.3. KROICTFELDO-JAKOBO (CREUTZFELDT-JACOBO) LIGA

2025 m. ULSVIS registruoti 3 Kroiectfeldo-Jakobo (*Creutzfeldt-Jakob*) ligos (toliau – CJL) (retos degeneracinės smegenų ligos) atvejai. Skiriamos kelios šios ligos formos. Dažniausia – sporadinė forma (labiausiai paplitusi pasaulyje, sudaro apie 85 proc. visų atvejų), kurios išsivystymo priežastys nežinomos. Visi 2025 m. Lietuvoje nustatyti CJL atvejai buvo sporadinės formos. Visi susirgusieji priklausė vyresnių nei 60 m. amžiaus asmenų grupei.

Naujojo CJL varianto, kurio epidemiologinę priežiūrą vykdo ECDC, atvejų 2025 m. Lietuvoje neregistruota. Ši ligos forma yra labai reta ir ja galima užsikrėsti vartojant spongiforminę encefalopatiją užsikrėtusių galvijų mėsą.

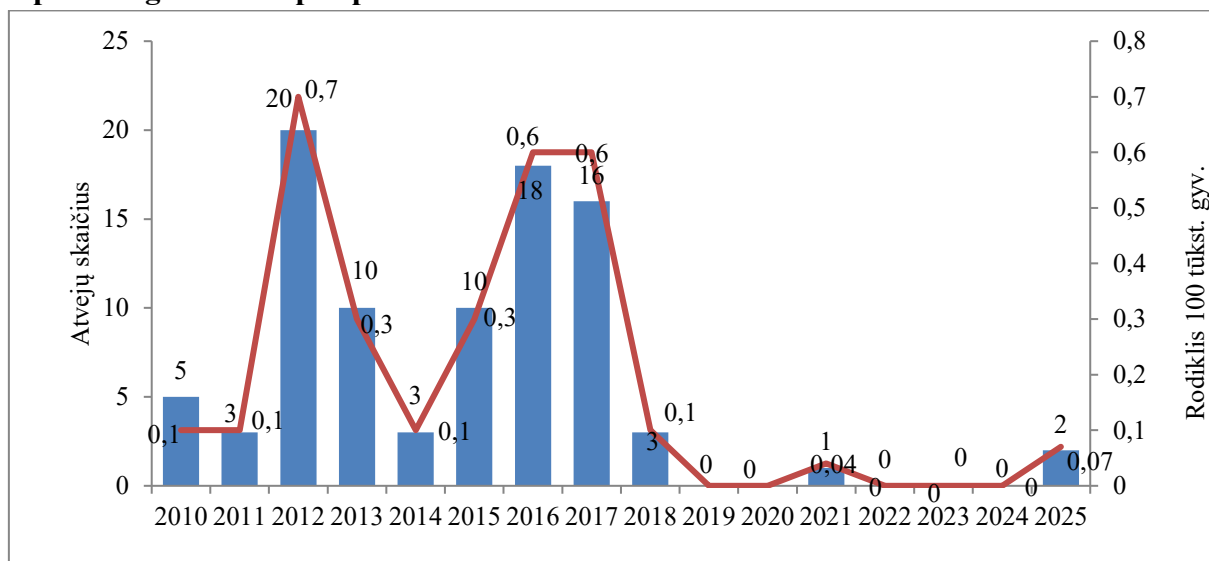
1.4. LEPTOSPIROZĖ

Lietuvoje 2010–2025 m. iš viso užregistruotas 91 leptospirozės atvejis. 2019–2025 m. registruoti tik pavieniai leptospirozės atvejai. 2025 m. užregistruoti 2 leptospirozės atvejai (0,07

⁶ <https://www.ecdc.europa.eu/en/all-topics-z/dengue/surveillance-and-disease-data/autochthonous-transmission-dengue-virus-eueea>

atvejo 100 tūkst. gyv.) (8 pav.). Leptospirozės atvejai registruoti Panevėžio ir Klaipėdos apskrityse. Manoma, kad infekcijos perdavimo veiksnys buvo sąlytis su graužikų išskyromis užteršta aplinka.

8 pav. Sergamumo leptospiroze 2010–2025 m. dinamika

1.5. BRUCELIOZĖ

2025 m. Lietuvoje registruotas 1 bruceliozės atvejis (atvejo 100 tūkst. gyv.). Tai retai Lietuvoje registruojama liga. Dažniausiai bruceliozė siejama su kelionėmis į endemines šios ligos teritorijas.

Vertinant pastarąjį dvidešimtmetį, susirgimai brucelioze Lietuvoje buvo registruoti 2013 m. (2 atvejai), 2004 m. (1 atvejis), 2009 m. (1 atvejis), 2023 m. (2 atvejai).

Bruceliozė dažniau registruojama Pietų Europos šalyse – Graikijoje, Italijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Portugalijoje⁷. Žmonės brucelioze gali užsikrėsti sąlyčio su užsikrėtusiais gyvūnais (avimis, ožkomis, galvijais, kiaulėmis ir šunimis) metu arba vartojant gyvūninės kilmės produktus (nepasterizuotą pieną ir jo produktus, nepakankamai termiškai apdorotą mėsą).

1.6. IŠVADOS

1. 2025 m. Lietuvoje registruota 60 legionierių ligos atvejų (2,1 atvejo 100 tūkst. gyv.). 53 proc. ligos atvejų registruota Vilniaus apskrityje. Susirgimai legionierių liga dažnesni tarp vyresnių nei 45 m. asmenų ir dažniau registruojami tarp vyrų.

2. 2025 m. Lietuvoje užregistruota 13 įvežtinių dengės karštligės atvejų. Liga diagnozuota asmenims, grįžusiems iš endeminių šios ligos teritorijų.

3. 2025 m. registruoti 3 sporadinės CJL atvejai.

4. 2025 m. Lietuvoje registruoti 2 leptospirozės atvejai. 2019–2025 m. registruoti tik pavieniai leptospirozės atvejai.

5. 2025 m. Lietuvoje registruotas 1 bruceliozės atvejis. Dažniausiai bruceliozė siejama su kelionėmis į endemines šios ligos teritorijas.

⁷ European Centre for Disease Prevention and Control. Brucellosis. In: ECDC. Annual epidemiological report for 2022. Stockholm: ECDC; 2024.